

101210

Wannsee-villaen som nå blir museum vil forhåpentligvis bli en viktig motvekt mot nyere tiders tvil-
somme litterære påstander som for eksempel at gasskamre ikke fantes i Hitler-Tyskland. (Foto: NTB)

Adolf Eichmann 1911-1962

Museum til ettertanke

Hele 50 år etter at Det tredje rikes skrivebordsmorder møttes her — til «samtale med frokost» om utryddelsen av Europas 11 millioner jøder — åpnes Wannsee-villaen i Berlin denne helgen som museum og lærested. Motto nå: Erindring for fremtiden.

Aftenpostens korrespondent
NILS MORTEN UDGAARD

Berlin. En stor grå og lett pompøs fabrikanthyll fra 1914, med strandlinje til innsjøen Wannsee, ligger fremdeles i Berlins forreiste utkant — omgitt av marinaer, restauranter «Sanssouci», sanatorier, et begravellesbyrå, og med et lite bronse-skilt som taler om møtet dengang og «de omkomne jøder». Med jødernes leder i Tyskland, Heinz Galinski, med forbundsadagspresident og innenriksminister fra Bonn som talere åpnes villaen for første gang som et minnested — etter en langvarig politisk drag-kamp.

Skiltet om «de omkomne» — som skulle jødene ha mistet livet i en ulykke — taler nesten det samme, abstrakte byråkratsprog som Adolf Eichmanns protokoll fra Wannsee-møtet 20. januar 1942. — Nesten hvert ord på skiltet er galt, det skal bort straks det nye er ferdig, sier Gerhard Schön-berner, lederen fra det nye

museet, til Aftenposten. Han er 60-årig historiker og skribent som også har ledet det tyske kultursentrum i Tel Aviv i fem år.

«Makabert kultsted»

Nå setter han idéer ut i livet som først kom fra vennnen Joseph Wulf, en historiker som overlevet Auschwitz, og som i 1980-årene rente hodet mot vegen da han ville gjøre Wannsee-villaen om til et dokumentasjonssentrum. Berlins borgermester dengang, sosialdemokraten Klaus Schütz, advarte mot et «makabert kultsted» og lot villaen forbli feriehus for skoler i Berlin. Til slutt tok Wulf sitt eget liv.

Striden om Wannsee var nok ikke eneste grunn, men vi må huske at atomstøven og den kalde krigen dengang ga andre tyngdepunkter i debatten, sier Schön-berner. — I dag er det mye, ubeskrivelig mye enklere å ta opp disse temaene enn dengang, tilføyer han.

Møtet i Wannsee har fått en uhyggelig plass i historien, fordi det forteller om et forvaltningsapparat som — med byråkratiets abstrakte ordbruk — behandlet utryddelsen av Europas jøder som skulle dette være en administrativ rutinesak.

I nøkkellavanettet i protokollen, som dukket opp i ett eksemplar i 1947, heter det at «under den riktige ledelse skal jødene nå, som et ledd i den endelige løsning, på passende måte komme til arbeidsinnsats i øst. I store arbeidskolonner og adskilt etter kjønn, blir de arbeidsdyktige jødene ført inn i disse områdene mens de bygger veier, hvorved størsteparten uten tvil vil falle bort gjennom en naturlig forringelse.

Til slutt vil så den endelige forblivende rest, bli behandlet på den riktige måten — da det her uten tvil

dreier seg om den mest motstanddyktige del. Dette fordi denne rest, som representerer en naturlig utvelgelse, er å betrakte som en kime for en ny jødisk oppbygging, hvis den skulle bli latt fri».

Rasetenkning

Her slår nazi-ledernes dominerende sosial-darwinistiske rasetenkning — om den sterkeste overlevelsesesevne — klart igjennom, og den preget også ellers diskusjonen. De femten herrerne, stort sett på statssekretærnivå, jurister, med en gjennomsnittsalder på 42 år, gikk inn i en diskusjon om tysk-jødiske blandingssekteskap. Barn av slik blandingsrase kunne få status som tyskere, hvis de hadde gjort seg spesielt fortjent, men da måtte de gå med på «frivillig sterilisering». Folk fra de fleste sentrale departementer var med i Wannsee.

Understatssekretæren fra utenriksdepartementet — Martin Luther — anbefalte at de nordiske land forelepleg ble holdt utenfor, på grunn av små «jødetai» og fordi han forventet «van-skeligheter» der. I den nye utstillingen i villaen nevnes den norske hjemmefrontens hjelp for jødene, mens danskenes vellykkede redningsaksjon — også for mange som allerede var i Auschwitz — blir spesielt fremhevet. Luther var en partimann som kom inn i diplomatiet fra sidelinjen; året etter havnet han selv i konsentrasjonsleiren Sachsenhausen, da han var med på SS' kuppforsøk mot sin utenriksminister Joachim Ribbentrop.

Hensikten

Den egentlig hensikt med møtet ved Wannsee var at SS-lederen Reinhard Heydrich ville vise sine jevnstille kolleger i maktapparatet i Berlin at han nå hadde alle fullmakter

Adolf Eichmann vil for alltid bli husket i forbindelse med vår tids ufattelige skjendelsessgjerningen mot jødene.

(Foto: NTB-AP)

for å utrydde jødene — og forventet et lojalt samarbeide. Det fikk han. Møtet forløp uten friksjoner, bare i en til to timer, og etterpå ble man sittende sammen til en lunsj med konjakk. Minst seks av Europas 11 millioner jøder ble myrdet.

Det nye museet åpner til uken med seminarer, sammen med det tyske statstjenestemannsforbundet — om embedsverkets medvirkning dengang. Museet har et bibliotek, et mediotek og en større pedagogisk avdeling. Lederen der, Annegret Ehmman, satser på de noe eldre som kan bringe kunnskap videre til skolebarn — for mange av tenåringene er en utstilling som i Wannsee-villaen om jødeutryddelsen «psykisk belastende». Gjøres dette uforsiktig og proppes de fulle av fakta uten forberedelser, får vi en antireaksjon, sier hun til Aftenposten.

Wannsee-villaen tilhørte under krigen SS' ferieorganisasjon «Stiftung Nordhav».